

Den starke, den fege, den veke

Min far, den framgångsrika och förnäme forskaren, närmare bestämt fiskeribiolog och därtill fanatisk missbrukare, hette Nilsson. Han hade ett förnamn som klingade vackert med detta torftiga efternamn. Under min uppväxt i storstan kallades jag Pelle. Pelle Nilsson. Herregud vad beiget... Ingenting för ett framtida geni som jag. För att inte tala om Pär Nilsson. Som alla envisades med att stava Per. Per Nilsson. Usch. Det funkade inte.

Det fanns dom som skrattade när mitt namn lästes upp, så mesigt var det. Jag kallades bara "Nilsson" i mellanstadiet. För de som tre år senare verkligen föraktade mig, mot slutet av högstadiet, blev jag reducerad till kort och gott P.

Mitt mellannamn var ganska genant det med. Arvid, ett av min fars namn. Först Per – Petrus = Klippa. Och Arvid. Starke Arvid. Vilket skämt. Kan man hitta mer missvisande namn?

Sagt och gjort, några år efter gymnasiet skulle jag bli ett geni och tillika Casanova, det hade jag bestämt. Så jag bytte mitt efternamn till min mors. Aaahh...! Jag kunde andas ut. Namnet klingade värdigt. Men man bestämmer inte vem man är. Vissa av oss kan faktiskt inte heller bestämma vilka vi blir. Så både geniet och casanovan uteblev.

Min mor var så stolt över sitt namn så hon var pionjär med att ha dubbelnamn, i en tid då kvinnorna självklart tog mannens. Hon var nog även världens dittills mest extrema och kraftfulla feminist (upplysningsvis var detta strax efter -68-rörelsen). Hon var så feministisk att hon spöade min veke, alkohol-indränkta far. Systematiskt. Om och om. Säg en tjugo – tjugofem år. Min far (starke Arvid...), vågade inte säga ett pip. Han satt som en av skräck förstelnad mus under dessa

våldsamma och för grannarna ljudliga, inte sällan nattliga "gräl". Men det var ensidiga gräl, bara en röst hördes yla, timme ut och timme in. Morsans. Ju mer han vägrade försvara sig, ju mer vansinnig blev hon.

Så den ene hatade man och den andre föraktade man. Det var lärdomen. Men det var såklart omedvetet. Ett barn kan inte hata sina föräldrar vid så låg ålder. Men logiken var hård; Den som svek en mer än nån annan – Fadern, skulle man tycka synd om. Ett litet barn. För att lilla mamma betedde sig så gräsligt mot honom. Ett barn skulle vara förälder i relation till den man, man – jag – behövde som mest. Och stormen, orkanen – Modern – var en spritt språngande galen känsloegoist. Om man bönade och bad mamma om att sluta, så skrek hon ännu värre. Det var hennes rätt att förstöra varje kväll, varje natt om så behövdes. Som en ryande tonårstjej på amfetamin krossade hon all kritik. Som till exempel vårt vädjande, från syster och mig; Sluta mamma, sluta!

Vi skrev en lapp vi lade på köksbordet, sen sprang vi till skogs. På lappen:

"Snälla, skilj er! Vi orkar inte mer!".

När vi parvlade oss hemåt mot kvällningen var lappen borta. Ingenting nämndes.

Eftersom min mor hade rätt i sak – Fadern var feg. En ansvarslös, skitförnäm ultra-skåpalkoholist, som inte vågade inte ta itu med min bråkige storebror (jo tack, det hade varit önskvärt). Så när den ena hade rätt, men betedde sig gräsligt, så ömkade man den store svikaren. Förvirringen var närmast surrealistiskt vidrig. Vad gör man – utan förebilder och utan kärlek – inte någon att knyta an till överhuvudtaget.

För alla barn som kommer till världen är inte av det starka, trygga virke som klarar sig utan en enda vuxen människas uppmärksamhet, stöd och tro på ens inneboende egenskaper. Kanhända älskad för den man är. Maskrosbarn särskiljer sig så tillvida att de oftast har *någon* vuxen som ser dem.

Lite kymigt att kunna skapa en identitet, och klara en uppväxt, inkapslad i helvetet. Tolv års skoningslös skolgång, som i princip var en förlängd och alltmer sofistikerad version av leken "herre-på-täppan". Snarare nederst-på-trappan.

Det är lätt att överdriva, ibland rådde det töväder. Bedrägligt. Om morsan fick som hon ville, om farsan fick skåpsupa ifred så kunde det råda fred. På deras, och syskonens villkor. Inom mig fanns ingen fred. De mest utstuderat falska perioderna var julen, som jag hatade. Men det är en historia för sig.

För medan jag kunde sniffa mig till om farsan var full på en kilometers avstånd, så var morsans besatthet vid drömmen om en fin fasad så stor att hon – själv medberoende – lyckades slå världsrekord i självbedrägeri genom att ignorera att han var på lyset. Eller så var det – ja, det tror jag faktiskt – så att då han oavbrutet var påverkad trodde hon att det var HAN, honom själv, hans vanliga nyktra jag... Medan ingen annan gick på det. Utan denna livslögn hade hon kanske inte kunnat leva. Eller just det, varit tvungen att skilja sig.

Att hon skulle avstå från sina dagliga vinglas för ett nyktert hem – som hos många rakryggade partners – så att han inte skulle supa ihjäl sig (vilket han naturligtvis gjorde), det fanns helt enkelt inte på kartan. I stället gick hennes lögn ut på att om han fick dricka vid maten, hade han inget behov i övrigt. Vilket gjorde att han drack dubbelt så mycket.

Hon körde runt sin man som en lätt pinsam trofé, den store forskaren, den bildade, visserligen tystlåtna men gemytliga mannen, till diverse fina middagar och ock-ock-ock så många fina klassiska musikcirkclar.

Den tjusige, gråsprängda mannen med Marlon Brando-näsan, som hon en gång till hälften bet av – blodet isas vid minnet av vrålet... Något hon klandrade mig för, eftersom jag hade plockat fram några gömda flaskor och ställt dom på bordet – tja, hon

avslöjade i alla fall sin bekväma livslögn men förvred skallen på mig av ångest.

Det enda jag kan tycka var tråkigt hos mig var att jag inte själv kände, hade tillräckligt med egenvärde, ryggrad (var köper man en sån? Snabbköpet? Epa?) och självbevarelsedrift att jag flydde hemmet vid 14 – 15 och klippte banden för gott. För jag begrep att utsikterna till ett tillnärmelsevis fungerande vuxenliv med den uppväxten var av det hypotetiska och utopiska slaget.

Jag hade föredragit att växa upp i ett barnhem framför min familj.

Jag hade föredragit att inte ha ett namn, utan ett nummer ovanför sängen.

Fast... än mer önskar jag, att jag en dag kommer att; Om inte känna stolthet, så åtminstone försoning med detta mitt namn, som bär spår av dem båda. Av mina föräldrar, innerst inne fina människor, som blev förråade av sitt äktenskap.

Kanske tänker någon; Överdriver han inte? Mannen alkoholist, absolut. Men kvinnan som både moder och fader i huset, och dessutom den som har våldsmonopolet, kan det stämma?

De mest traumatiska minnen man har, när de regelbundet upprepas under människans mest formativa och sårbara period – uppväxten, gör att man möjligen glömmer perioder då det bara var vardag (om än med inre terror). Men detta är solklart; Det är möjligt att det finns de som växt upp under liknande omständigheter – även om jag betvivlar att dessa extremer står att finna – som skulle ha klarat sig utmärkt ändå.

Jag skulle vilja intervjua den människan – hur fixade du det?

Text: Pär Widmark

Foto: Istock